

Sundhedsudvalget og Det Politisk-Økonomiske Udvalg
Økonomigruppen, 3. Udvalgssekretariat

18. Oktober 2006

Kraftig stigning i befolkningens levealder

- Hvordan ser billedet egentlig ud, og hvilke konsekvenser kan det eventuelt få for vores pensionsalder i fremtiden?

Resumé

- Notatet forklarer den positive udvikling i danskernes levealder, der er steget **nærmest eksplosivt** siden 1995. Især personer over 60 år har haft glæde af stigningen siden 1995.
- Mere generelt er levealderen for mænd og kvinder indenfor de sidste 10 år steget med 2 ½ år, således at danskerne nu i gennemsnit bliver 77,9 år (middellevetid for nyfødte)¹.
- Middellevetiden for de 60-årige er efter 1995 steget med 2 år, hvilket svarer til en **tidobling** af levetidsforbedringerne i forhold til perioden 1981-95.
- Det nye i levetidsforbedringerne **efter** 1995 er, at nu er alle aldersgrupper med i forbedringerne. Indtil 1995 var det primært aldersgrupperne **før** 60 år der steg i levetid, selvom fremgangen for aldersgrupperne under 60 år var meget beskedent (jf. nedenfor). Efter 1995 er alle (også de 60-årige) kommet med i de store levetidsforbedringer.
- Perioden **1900-1955** gav højvækst i levetidsforbedringer og sundhed. Levetiden steg næsten konstant med 3,9 mdr. pr. år. Danmark indtog en meget høj placering i internationale sammenligninger af levetider ved periodens udløb. Perioden **1955-1995** er derimod præget af lav vækst i levetiden. Levetiden steg kun med 1,1 mdr. pr. år, medens mange andre lande havde meget kraftigere stigninger. **Danmark røg fra en meget høj placering til en meget lav placering i samlet levetid.**
- Heldigvis skete der en kraftig fremgang fra **1995-2005** med levetidsforbedringer der kan sammenlignes med ”glansperioden” fra 1900-1955. Det kan blandt andet skyldes, at sundhedsvæsenet er blevet mere effektivt i 1990’erne og fremefter, især ved behandlingen af de ældre medborgere.
- Faktisk er de danske forbedringer i levetiden for mænd og kvinder over f.eks. 65 år så store, at stigningen i levetiden for danske ældre er lidt **større** end de tilsvarende svenske stigninger.
- **Hvad kan man sige om levetiden i fremtiden?** Hvis forbedringerne i levetiden indenfor de sidste 10 år holder, vil middellevetiden for nyfødte danskere i 2040 være steget med ca. 8 år til 86,6 år. Og levetiden for de 60-årige vil være steget med ca. 7 år (fra 21,4 år til 28,4 år). Det sidste er centralt i forhold til **velfærdsforliget**, der jo netop bruger middellevetiden for 60-årige som kriterium for efterløn og pension.
- Som bekendt er det allerede besluttet, med de levetidsforbedringer som er indtruffet frem til 2005, at efterlønsalderen skal hæves til 62 år i 2022 og pensionsalderen til 67 år. Med de seneste levetidsprognoser, **kan** efterlønsalderen – som også påpeget af Finansministeriet - have på ca. 66 år og pensionsalderen på 71 år i **2040** med de mekanismer, der er indbygget i velfærdsforliget. Det kræver dog politiske beslutninger at hæve efterlønsalderen ud over de 62 år i 2022.

¹ Middellevetiden for nyfødte benævnes ofte middellevetiden for 0-årige.

1. Indledning. Danskerne lever heldigvis længere og længere

I de seneste år har der været en del fokus på stigningen i levealderen i Danmark, da den positive udvikling i levealderen har betydning for antallet af ældre og antallet af pensionister. Det får betydelige samfundsøkonomiske konsekvenser, som bl.a. påpeges af velfærdskommissionen.

Stigningen i levealderen bliver ofte fremlagt isoleret uden et billede af den historiske udvikling. **Udsagn om at levealderen er steget er ofte vanskeligt at forholde sig til, da der sjældent bringes et sammenligningsgrundlag.**

I notatet vil der først redegøres for den samlede **middellevetid (for nyfødte)** i Danmark sammenlignet med andre lande, som billedet ser ud i dag. Derefter ses der på, hvordan udviklingen i middellevetiden har været i Danmark i de seneste 100 år for mænd og kvinder.

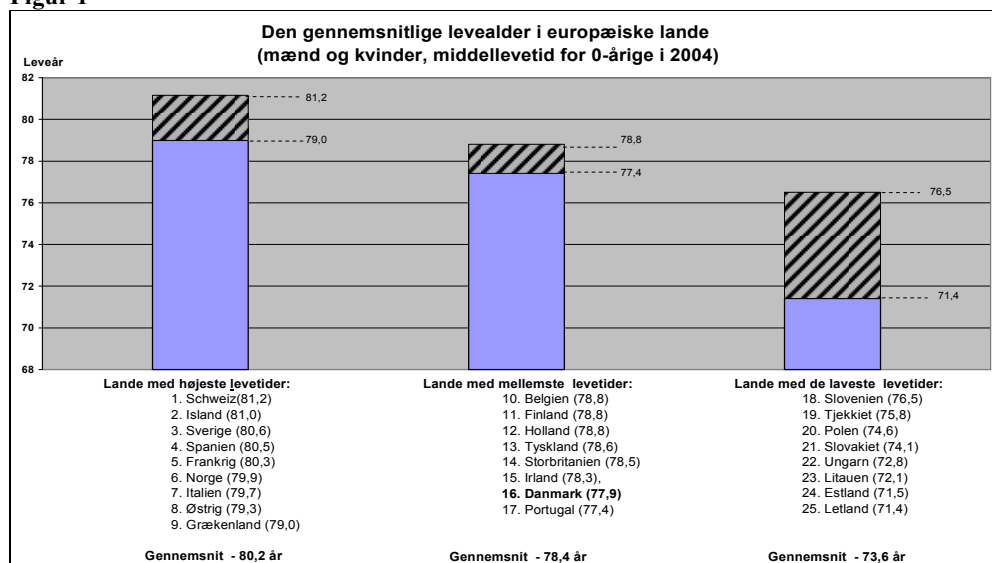
Derefter vil der være en beskrivelse af udviklingen i levealderen for **60-årige**, da der har været en særlig høj vækst i denne aldersgruppes levetidsforbedringer i den seneste tid.

Endelig vil det kort blive beskrevet, hvordan de forventede stigninger i levealderen for de 60-årige eventuelt vil kunne tænkes at påvirke **efterløns- og pensionsalderen**, når man tager udgangspunkt i **velfærdsforliget fra juni 2006**.

2. International sammenligning af levealderen (middellevetid for nyfødte)

Den gennemsnitlige levealder i de 25 europæiske lande vises i nedenstående **Figur 1**. **Figur 1** er inddelt i tre søjler, hvor den bedste tredjedel er samlet i den venstre søjle. Schweiz topper listen med en levealder på 81,2 år, og Danmark ligger **næsten i bunden** af den midterste søjle med en levealder på "kun" 77,9 år (nr. 16).

Figur 1

Kilde: Danmarks Statistisk (2006).

I den tredje søjle til højre er landene med de laveste levealdre. Disse lande ligger meget under Danmark i middellevetid. Landene består primært af de tidligere øst- og centraleuropæiske lande, og opgørelsen af deres levetider spænder fra 76,5 år (Slovenien) og helt ned til 71,4 år (Letland).

Det ses, at den danske middellevealder ligger lavere – og i visse tilfælde endda meget lavere – end de lande vi normalt sammenligner os med. Sådan har det bestemt ikke altid været. **I 1960 lå Danmark i toppen med hensyn til middellevetid.** Det er den relativt lave vækst i levealderen i Danmark for perioden 1955-1995, der har ændret billedet – ret voldsomt endda.

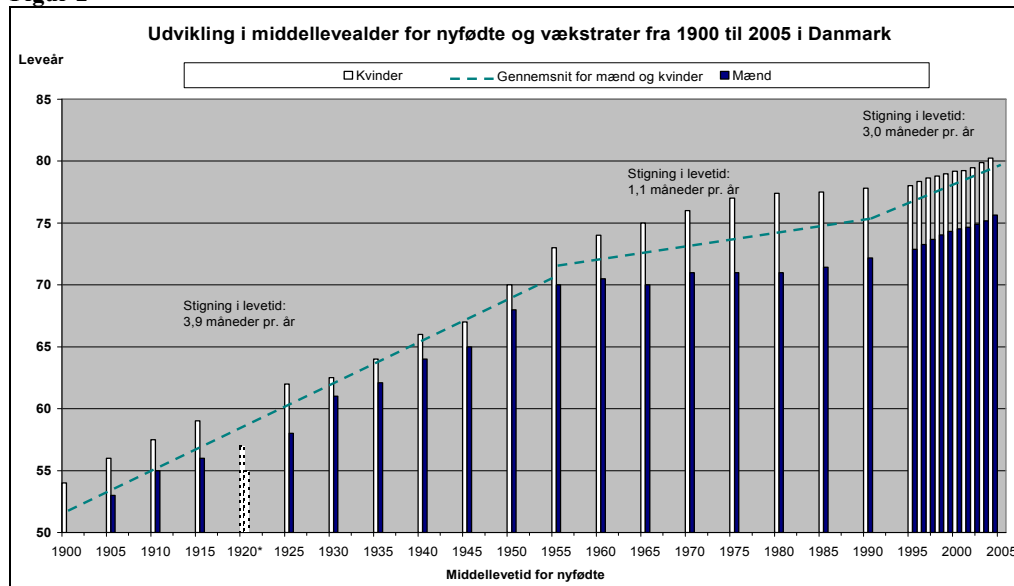
Udviklingen i levealderen i Danmark gennem de seneste 100 år kan belyse, hvordan levealderen er steget/ændret i forskellige perioder, og dermed give en vurdering af, hvor meget vi kan forvente, at levealderen vokser i fremtiden. Der er heldigvis en meget positiv udvikling i gang siden 1995, så vi er ved at indhente noget af det tabte.

3. Udvikling i den danske middellevealder siden år 1900 (middellevetid for nyfødte)

Levealderen er steget meget siden år 1900 til nu. Levealderen steg med 24,1 år for mændene og 25,1 år for kvinderne. I 2005 er middellevetiden 80,1 år for kvinderne og 75,5 år for mændene. **Men det interessante er, at levealderen i Danmark ikke er steget jævnt, men derimod er steget i ret kraftige spring.**

Figur 2 ser man udviklingen i middellevetider og vækstrater fra år 1900 til i dag. Der er indtegnet vækstraterne i de tre del-perioder: 1900-1955, 1955-1995 og 1995-2005.

Figur 2

Kilde: Egne beregninger på baggrund af materiale fra Danmark Statistik. * I beregningerne er ikke medtaget 1920, idet der var særlige forhold som dårlig ernæring og den spanske syge, som følge af den 1. Verdenskrig (1914-1918).

I år **1900** var levealderen for mænd og kvinder i gennemsnit ca. 52 år. Levealderen steg herefter jævnt med 3,9 mdr. pr. år, så man i midten af 1950'erne blev i gennemsnit ca. 72 år. Denne periode betegnes, som en **højvækst** periode, hvor man bl.a. fik bugt med tuberkulose og infektionssygdomme, hvilket har forlænget folks liv. Forbedringer i den generelle sundhedstilstand og politisk gennemførte velfærdsordninger spillede givetvis også en stor rolle.

I perioden 1955 til 1995 er der derimod **lavvækst** i levealderen, da levetiden kun voksede ca. 1,1 mdr. pr. år. **Gennemsnitalderen steg kun fra ca. 72 år til ca. 75 år over den 40-årige periode.** Det bemærkes, at kvindernes levealder steg pænt, imens levealderen for mænd var stagnerende.

Herefter indtræder en ny højvækstperiode fra **1995** og fremefter, hvor væksten i levealderen er ikke mindre end 3,0 mdr. pr. år. Det betyder, at en gennemsnitsdansker nu bliver 78 år. Væksten er næsten 3 gange højere end i den foregående lavvækst periode fra 1955-1995. Højvækst perioden kan blandt andet skyldes et bedre og mere effektivt sundhedsvæsen og generelt forbedret sundhedstilstand, bl.a. som følge af medicinske fremskridt.²

I den seneste periode siden 1995 er levetiden steget ca. 2 ½ år på bare 10 år. Det har stor betydning for forventningerne til den fremtidige levealder, **at Danmark efter 1995 nu er i en højvækstperiode, som faktisk kan sammenlignes med de meget store vækstrater fra perioden 1900-1955.**

² **Økonomigruppen** i Folketinget er ved at udarbejde en såkaldt mini-analyse om sundhedsudgifterne i Danmark, hvor bl.a. dette spørgsmål bliver belyst nærmere.

Det er bemærkelsesværdigt, at Danmark i 1960'erne var blandt de lande i verden, som havde den højeste levealder, men den lave vækst i levetiderne fra 1955 til 1995 har betydet, at Danmark er blevet overhalet af de fleste vesteuropæiske lande og nu nærmest ligger i bunden.

De positive tendenser fra 1995 og fremefter vil forbedre Danmarks levealder noget i et internationalt perspektiv i de kommende år. Hvor meget er svært at sige, da andre landes levealder også stiger, men der er en tendens til, at vi haler lidt ind på nogle af landene, som ligger over os. I **tabel 1** er vækstraterne opsummeret.

Tabel 1: Væksten i middellevetiden i forskellige perioder.

Periode:	Vækst i levealder pr. år (ca.)	Forbedring i levealder ved 10 års vækst
Højvækst (fra 1900-1955)	3,9 mdr.	3 ¼ år
Lavvækst (fra 1955-1995)	1,1 mdr.	Under 1 år
Højvækst (fra 1995-2005)	3,0 mdr.	2 ½ år

Anm.: Stigning i levetider pr. år kan ses ved den stiplede linje i Figur 2 ovenfor.

Det nye i levetidsstigningerne efter 1995 er, at nu er **alle** aldersgrupper med i forbedringerne. Frem til 1995 var levetidsforbedringerne især forbeholdt aldersgrupperne **før** 60 år, og forbedringerne i levetiden for disse aldersgrupper var beskedne. Derfor steg den samlede levetid kun lidt i perioden 1955-1995.

Men **efter** 1995 er indtrådt et bemærkelsesværdigt skift. Nu er der sket **stor** forbedring i levealderen for alle grupper under 60 år **samt** aldersgrupperne over 60 år. Derfor er den samlede levealder steget meget.

Velfærdskommissionens forudsigelser fra **2003** lagde meget vægt på væksten i lavvækstperioden, da man ikke skønnede, at højvækstperioden ville fortsætte. De seneste år har vist, at væksten fortsætter og der regnes nu med, at levealderen stiger stærkt i fremtiden.

Hvordan ser det ud med middellevetiden for nyfødte i 2040?

Hvis man **fremskriver** væksten fra 1995-2005 frem til 2040 vil det betyde, at gennemsnitsalderen for nyfødte stiger fra 77,9 år til 86,6 år. Så der er tale om et stort potentiale i menneskelige ressourcer, som vil blive realiseret, hvis den høje vækst fortsætter de næste 35 år. Der er selvfølgelig en række usikkerheder i sådanne beregninger, men de fortæller alligevel, hvilket niveau der kan komme på tale i 2040, hvis udviklingen fortsætter i samme positive retning.

Tallene viser, at det ikke kun er middellevetiden for nyfødte der stiger, men for første gang i mange år stiger levetiden for de 60-årige også meget.

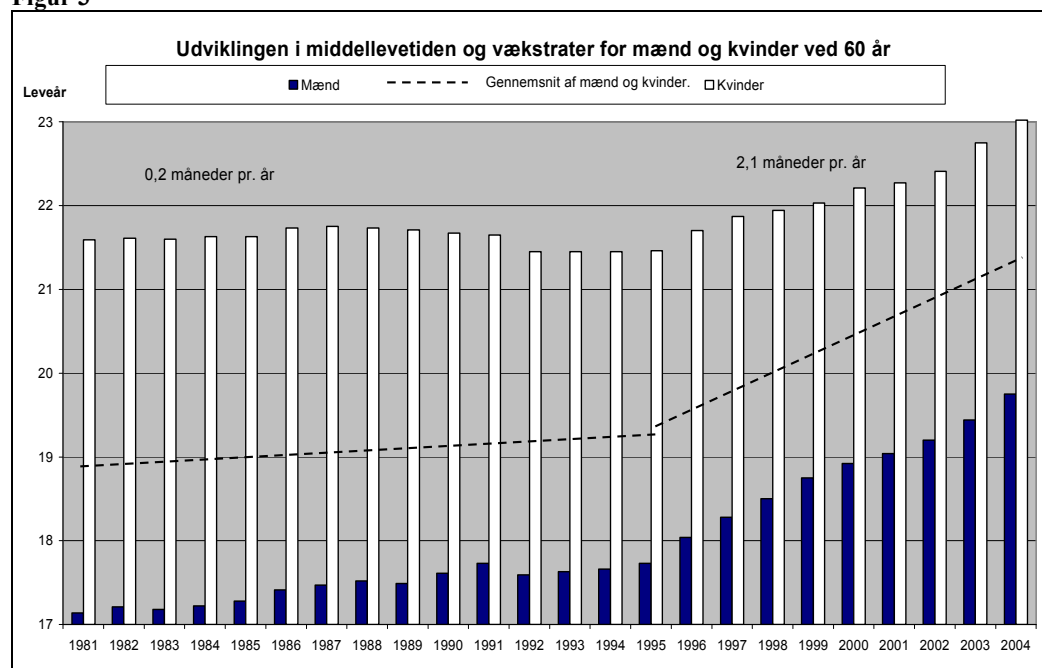
4. Middellevetider for 60-årige stiger markant

De seneste store forbedringer i levetiden skyldes pæne stigninger i levealderen for alle de forskellige aldersgrupper, hvilket er en generel forbedring siden 1995. Særlig spædbørnsdødeligheden er faldet og folk i de høje aldre lever længere.

Som ovenfor nævnt er der fra 1995 også sket et markant skift i middellevetiden for 60-årige, som er blevet voldsomt forbedret. Den samme forbedring er for så vidt også indtrådt for de **over 65-årige**. Det kan ikke udelukkes, at forbedringer i det danske sundhedsvæsen spiller en (stor) rolle her.

I **Figur 3** nedenfor er udviklingen i levetider for mænd og kvinder illustreret.

Figur 3

Kilde: Egne beregninger på baggrund af materiale fra Danmark Statistik.

I **Figur 3** ses det, at den gennemsnitlige middellevetid for 60-årige mænd og kvinder er steget med 2,1 måneder pr. år. siden 1995. **Det er en 10-dobling i forhold til perioden fra 1981-95, hvor forbedringen kun var 0,2 mdr. pr. år.**

I **bilag A** er vist udviklingen i middellevetiden opdelt på mænd og kvinder. Det viser sig, at 60-årige kvinder rent faktisk havde en **nedgang** i middellevetiden fra 1981-1995 på 0,3 måneder pr. år, hvorimod mænds middellevetid steg 0,5 måneder pr. år i samme periode. Fra 1995 er billedet ændret totalt.³

³ I **bilag B** er for en god ordens skyld også vedlagt beregninger over middellevetider for **65-årige**. Også her ses der store stigninger i levealderen fra 1995. Faktisk er stigningerne så store for denne aldersgruppe, at levetidsforbedringerne efter 1995 er større end de tilsvarende svenske levetidsforbedringer (jf. **bilag C**).

Hvor store levetidsforbedringer har 60-årige kvinder og mænd så vundet i de sidste 10 år?

I forhold til levetiderne **før** 1995, og med de **prognoser** man havde dengang, har 60-årige kvinder vundet ca. 1 ½ år i levetid. Mænd har også vundet 1 ½ år.

Hvis man ser på de **absolutte** levetidsforbedringer, er 60-årige kvinders levetid steget fra 21,3 år til 22,9 år, dvs. en forbedring på 1,6 leveår. Mænds levetid er derimod vokset med 2,1 leveår (fra 17,6 år til 19,7 år). Det er en ret stor "gevinst" for 60-årige at leve ca. 2 år udover niveauet fra 1995, da 2 år er en pæn stigning i den forventede levetid som 60-årig.

Nedenfor vil levetiden for 60-årige blive fremskrevet, idet levetidsforbedringerne for denne aldersgruppe er centrale i forhold til velfærdsforliget, der jo netop bruger middellevetiden for 60-årige som kriterium for efterløn og pension

5. Hvordan ser det ud med levetiden for 60-årige i 2040, dvs. om ca. 35 år?

Hvis man fremskriver middellevetiden med den observerede vækst fra 1995-2005 (jf. ovenfor) de næste 35 år, vil levetidsforbedringerne være ca. 6,1 år. I samme periode forventer ATP (Arbejdsmarkedets Tillægspension) en vækst på ca. 7 år i levetiden for 60-årige. **DREAM**, som er en økonomisk langtidsmodel beregnet til bl.a. befolkningsprognoser, forudser en stigning på ca. 4 år i forhold til i dag (skøn fra ultimo juni 2006).⁴

I **tabel 2** kan man se forskellige skøn i levetiden for 60-årige i 2040.

⁴ DREAM-gruppen er en selvstændig modelgruppe, som har adressefællesskab med Finansministeriet. DREAM-gruppen har som hovedformål at udvikle, vedligeholde og foretage økonomiske analyser med den økonomiske model **D**anish **R**ational **E**conomic **A**gents **M**odel. DREAM gruppens nyeste skøn for levealderen er fra **ultimo juni 2006**.

Tabel 2: Hovedskøn over middellevetiden for **60-årige** (mænd og kvinder) i 2040 fra ATP, DREAM og Økonomigruppen i Folketinget

Kilde	År	levealder (ca.)	Beregnet tilvækst i levealder siden velfærdsforligets indgåelse i juni 2006
ATP, juni 2006 (Lineær vækst på 2,4 mdr. pr år)	2040	28 ½ år	ca. 7 år
Økonomigruppen (Lineær vækst på 2,1 mdr. pr. år)	2040	27 ½ år	ca. 6 år
DREAM, ultimo juni 2006	2040	25 ½ år	ca. 4 år

Anm.: De seneste offentliggjorte dødlighedstavler fra Danmarks Statistik er fra 2004-2005, og denne levealder er udgangspunktet i sammenligningerne i fremtidens levealder. Det forudsættes i tabellen, at levetiden er 81,4 år (for 60-årige) i udgangspunktet. I DREAM stiger levetiden mere i starten af perioden og får en mindre vækst senere i perioden. I modsætning til DREAM bygger ATP's og Økonomigruppens skøn på en fast årlig vækst i levetidsforbedringen i de næste 35 år.

I forhold til tidligere skøn vurderer DREAMs modelgruppe nu, at den høje vækst i levetid ikke længere er midlertidig, men skønner dog, at væksten vil aftage over tid. ATP og Økonomigruppen i Folketinget har fremskrevet udviklingen lineært, dvs. at forbedringerne fortsætter uændret frem til 2040.

ATP har i deres skøn brugt de seneste 5 års vækst for 60-årige. Økonomigruppen i Folketinget har anvendt de seneste 10 års vækst for 60-årige. Det giver dog kun 1 års forskel i levealderen om 35 år.

6. Udviklingen i levetiden for 60-årige er central i forhold til velfærdsforliget ⁵

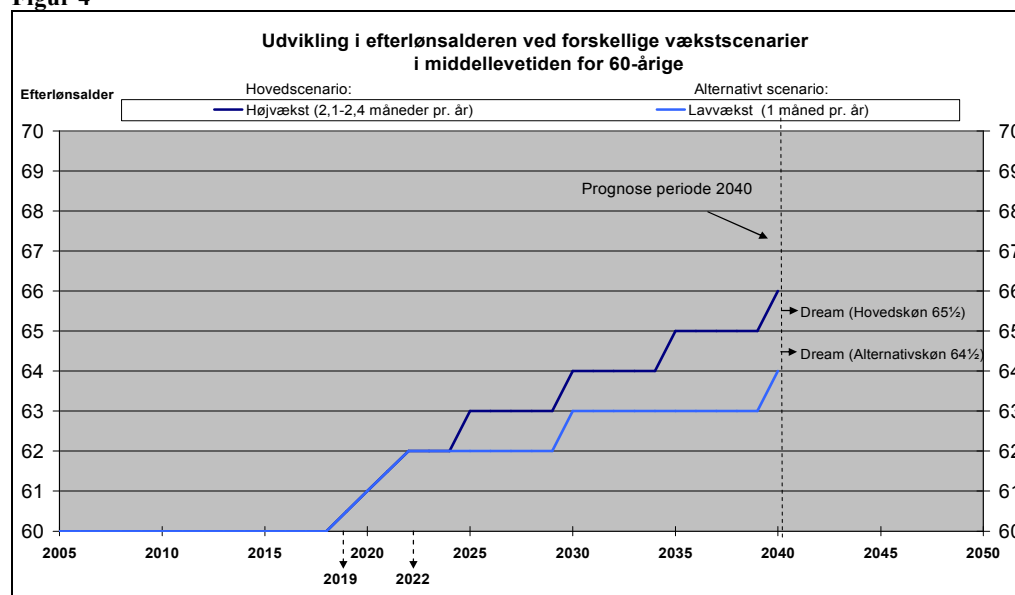
Levetidsforbedringerne er centrale i forhold til velfærdsforliget, der jo netop bruger middellevetiden for 60-årige som kriterium for efterløns- og pensionsalder. I **bilag D** er sammenhængen mellem efterlønsalderen og den forventede udvikling i middellevetal for 60-årige beskrevet nærmere.

I nedenstående **Figur 4** sammenlignes forventningerne til efterlønsalderen i 2040 på baggrund af et højvækst- og lavvækst scenario for levetiderne i fremtiden. 2040 er valgt som sammenligningsgrundlag mellem de forskellige levetidsberegninger fra ATP, DREAM og Økonomigruppen, da tidspunktet er yderst relevant for folk, som faktisk er på arbejdsmarkedet i dag (f.eks. en 25-årige håndværker i 2006).

⁵ Hele spørgsmålet om levetidens betydning for efterlønsalder og pensionsalder er udførligt behandlet i en række spørgsmål stillet til finansministeren af **Klaus Hækkerup (S)** og **Ole Sohn (SF)**. Se eventuelt finansministerens besvarelse af spørgsmålene: ¹⁾ S 6615 den 30. august 2006, ²⁾ S 6873 den 11. september 2006 og ³⁾ S 7164 den 20. september 2006. I dette notat sammenfattes og udbygges problemstillingen.

I **Figur 4** ser man, hvordan ATPs og Økonomigruppens skøn med en konstant forbedring i levealderen på **2,1-2,4 mdr. pr. år (højvækst)** betyder, at efterlønsalderen **kan** stige til 66 år i 2040.

Figur 4

Anm.: Egne beregninger. Bygger på forudsætningen, at der tages en aktivt politisk beslutning om at efterlønsalderen kan stige hvert femte år fra 2015 – med 10 års varsel – med maksimalt et år.

DREAM-gruppens skøn over **forløbet** af efterlønsalderen er **ikke** indtegnet i **Figur 4**. Men DREAMs hovedsskøn er, at efterlønsalderen er steget til 65 ½ år i 2040.

Alle **hovedsskøn** (ATP, DREAM og Økonomigruppen i Folketinget) tyder således på, at efterlønsalderen vil stige til ca. 66 år i 2040. Der er ikke foretaget beregninger af efterlønsalderen i perioden **efter** 2040.

Økonomigruppen har udarbejdet **et alternativt og mere pessimistisk lavvækst scenario**. Skønnet med et lavere vækst genfindes i **Figur 4**, og er udregnet ved, at væksten estimeres som et gennemsnit af perioden 1980-2005, svarende til en vækst på **ca. 1 mdr. pr. år**. Alligevel vil efterlønsalderen stige til 64 år i 2040. DREAM har også et alternativt skøn med en lavere vækstrate for levealder, og her vil efterlønsalderen stige til 64 ½ år i 2040.

Selv med et lavvækstskøn i middelelivetiden for 60-årige vil efterlønsalderen altså alligevel kunne stige udover de 62 år. Hovedsskønnet er dog fortsat en efterlønsalder på 66 år i 2040.

Hovedkonklusionen af de forskellige beregninger er, at en 25-årig håndværker i 2006, vil få så stor en gevinst i levetidsforbedringer, at håndværkeren formentlig bør indstille sig på, at efterlønsalderen **kan være** steget til ca. 66 år i 2040. Dvs. han eller hun først kan trække sig tilbage ved 66 år, **hvis** der er betalt til efterlønsordningen. **Ellers** kan håndværkeren først trække sig tilbage og blive pensionist som 71-årig (efterlønsalderen + 5 år).

Det skal understreges, at det vil kræve fremsættelse af lovforslag og en aktiv beslutning i Folketinget, hver gang at aldersgrænsen for efterløn hæves, som det er beskrevet i velfærdsforliget (se evt. bilag D).

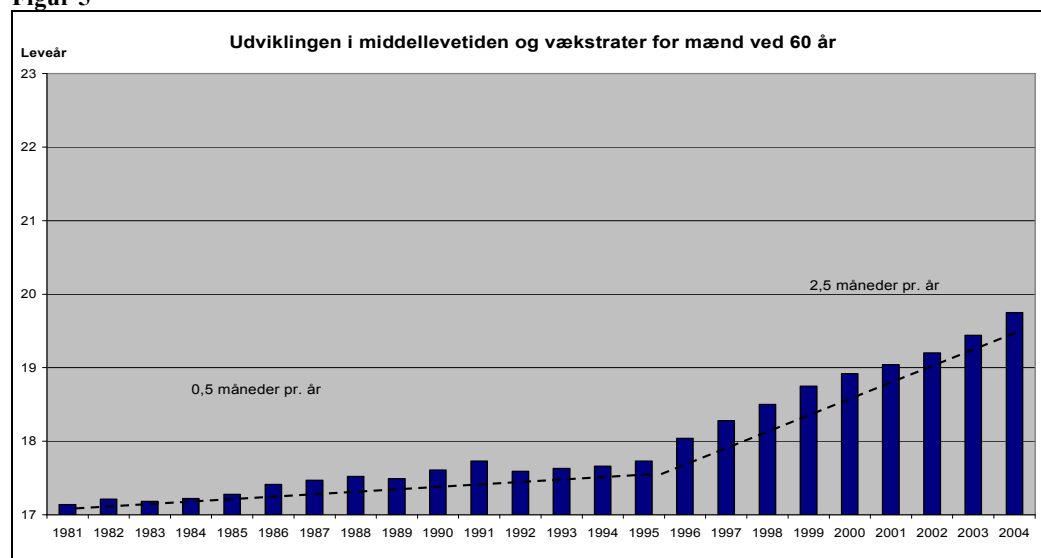
Med venlig hilsen

Flemming Dingsø (3601) og Daria Krivonos (5537)/NH.

Udviklingen i middellevetider for mænd og kvinder fra 1980 til i dag

Udviklingen i middellevetiden for 60-årige mænd er steget fra ca. 17 år i 1981 til små 20 år i 2004. Udviklingen kan inddeles i to perioder, da væksten i levetiden kun var 0,5 mdr. pr. år fra 1981 til 1995. Derimod femdobles væksten til 2,5 mdr. pr. år fra 1995.

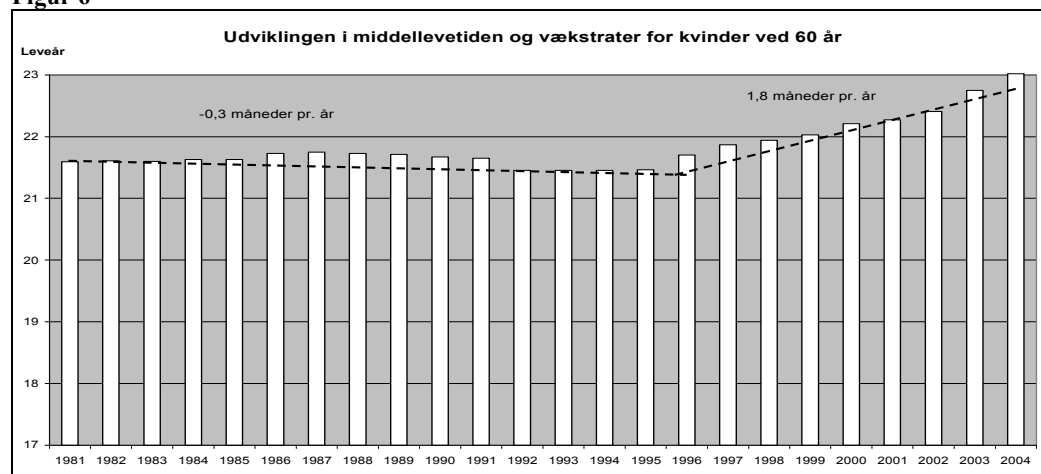
Figur 5

Kilde: Egne beregninger på baggrund af materiale fra Danmark Statistik.

Udviklingen i middellevetiden for 60-årige kvinder er steget fra ca. 21,5 år i 1981 til små 23 år i 2004. Der har været tale om negativ vækst i perioden fra 1981 til 1995 for kvindernes levetider for 60-årige, som er vendt til positivt vækst fra 1995 til i dag på ca. 1,8 mdr. pr. år. I Figur 6 vises kvinderne middellevetid for 60-årige.

Figur 6

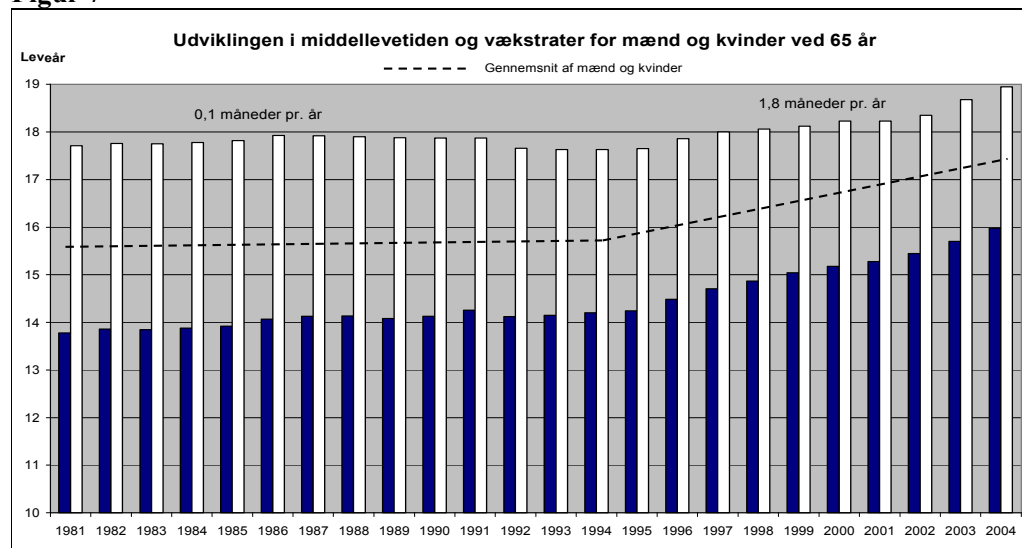

Kilde: Egne beregninger på baggrund af materiale fra Danmark Statistik.

Udviklingen i middellevetiden for 65-årige siden 1980.

Samlet set, er middellevetiden for 65-årige mænd og kvinder steget med halvandet år, indenfor årrækken 1980 til 2004. Det meste af denne vækst skal dog tillægges den positive udvikling fra 1995 til 2004 (jf. Figur 7). Her tiltager middellevetiden med 1,8 måneder pr år, i modsætning til "stagnationen" i den foregående periode, 1981-1995, hvor den årlige ændring var på kun 0,1 måneder.

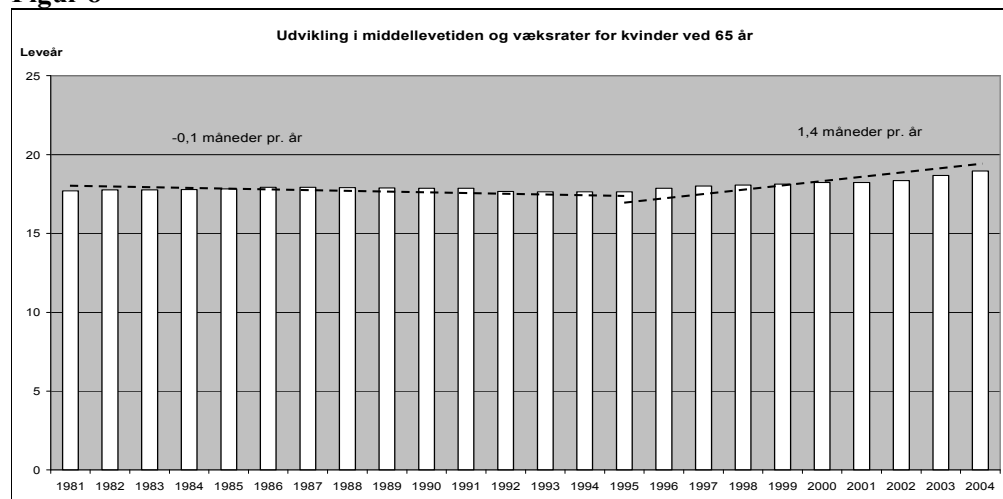
Figur 7

Kilde: Danmarks Statistik samt egne beregninger.

Ser man separat på udviklingen i middellevetiderne for hhv. mænd og kvinder, fremgår det tydeligt at det i begge perioder er mændene der trækker væksten. Fra 1981 til 1995 har **kvinderne** endda en decideret negativ vækst på -0,1 måned om året, hvilket resulterer i et samlet fald i middellevetiden for kvinder på 3,6 måneder (jf. Figur 8). I den efterfølgende periode ser det noget bedre ud, idet tendensen skifter, således at der over den næste årrække frem til 2004 vindes 14,4 måneder "tilbage".

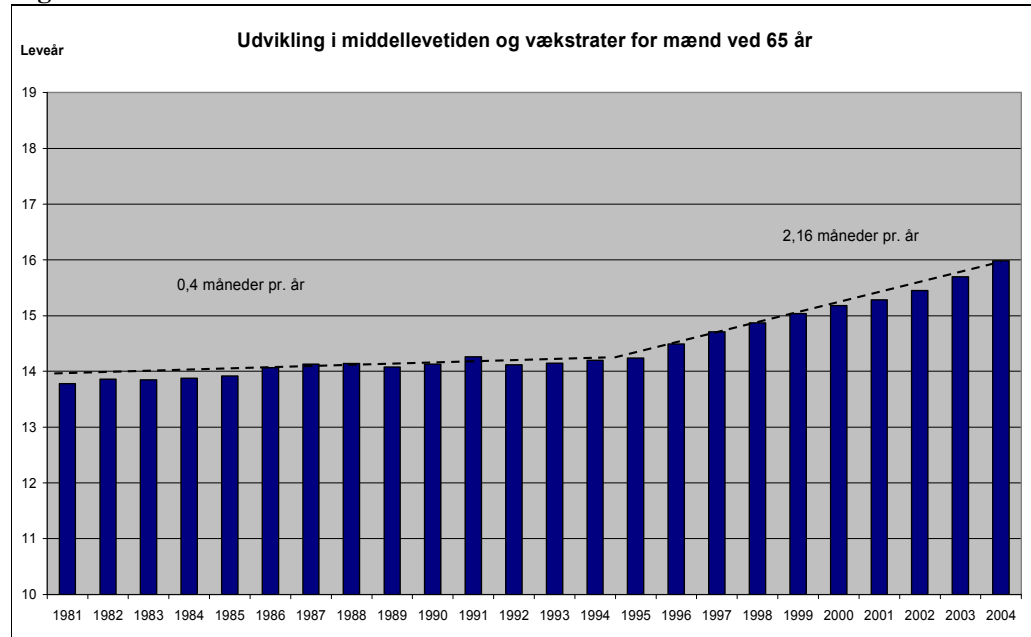
Figur 8

Kilde: Danmarks Statistik samt egne beregninger.

Udviklingen for **mændene** er positiv under hele den 25-årige periode (jf. Figur 9). Men også her ses tendensskiftet efter 1995, hvor det endda fremgår meget mere eksplicit, end hos kvinderne. Væksten i mændenes middellevetid går fra at være 0,4 måneder om året til at være 2,2 måneder årligt, hvilket resulterer i en samlet absolut stigning i middellevetiden for 65-årige mænd på næsten 2 år fra 1981 til 2004.

Figur 9

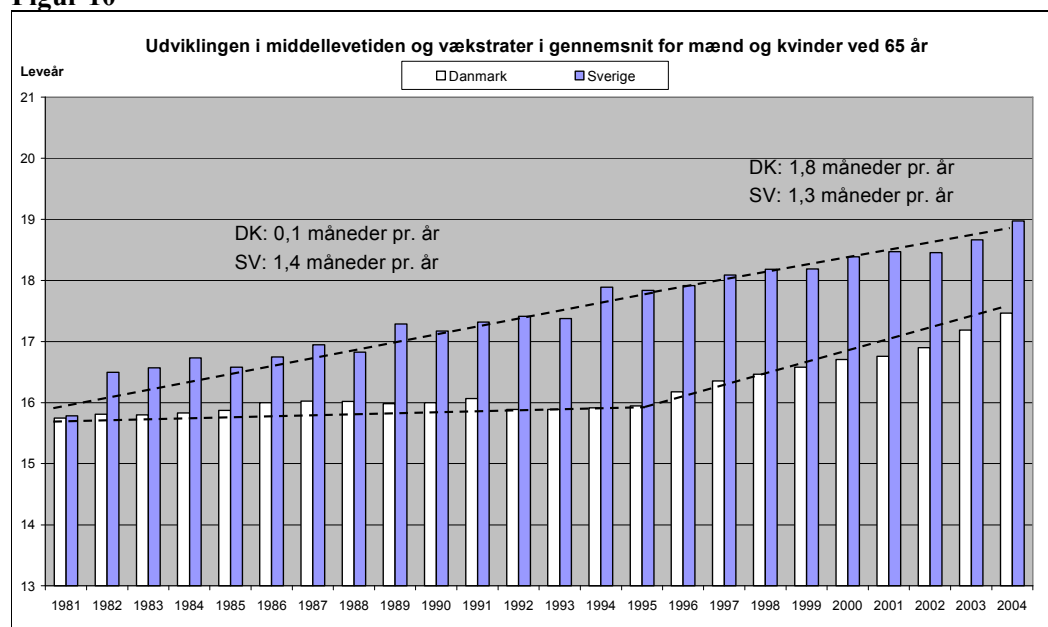

Kilde: Danmarks Statistik samt egne beregninger.

Sammenligning af middellevetiden for 65-årige i Danmark og Sverige.

Sammenligner man den danske udvikling i middellevetiden for 65-årige, med tilsvarende tal for Sverige, ser man at der i Sverige ikke er tale om samme udtalte tendensændring efter 1995. Den samlede svenske middellevetid for 65-årige vokser næsten konstant med 1,4 (1,3) måneder pr. år over hele perioden, alt imens den danske kan karakteriseres ved den markante trendændring efter 1995 (jf. Figur 10). Absolut set, ligger Sverige i 2004 godt halvandet år over Danmark, til trods for et næsten ens udgangspunkt i 1981. Den relative udvikling taler derimod mere til dansk fordel, idet Danmark siden 1995 har en større vækst i middellevetiderne.

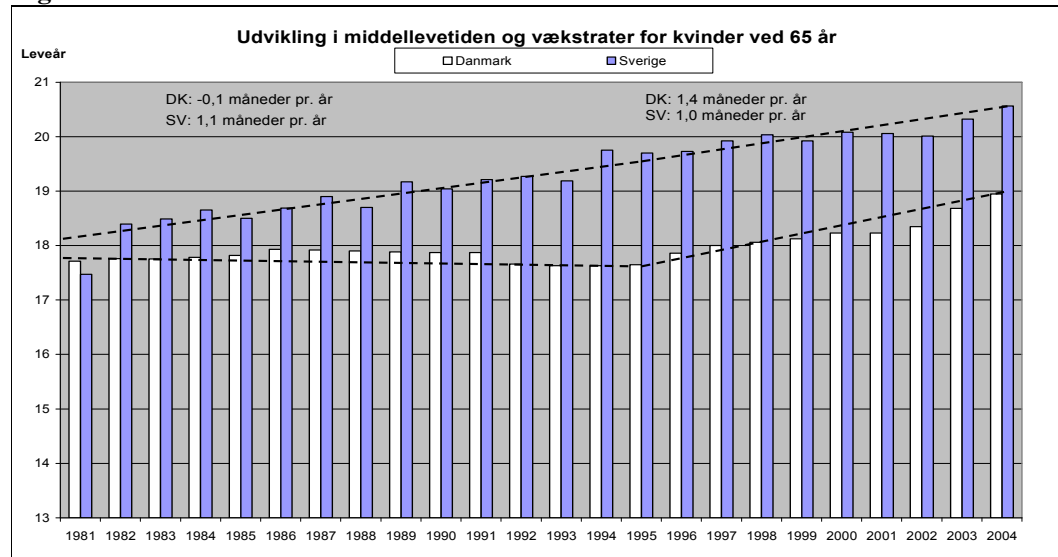
Figur 10

Kilde: Eurostat samt egne beregninger.

Også i Sverige er der tegn på, at det er den tiltagende stigning i mændenes middellevetid der trækker den samlede billedet opad. Middellevetidsvæksten for 65-årige svenske kvinder ligger næsten stabilt på 1,1 (1,0), hvilket er under den gennemsnitlige vækstrate for hele befolkningen. Også her observerer vi at Danmark i relativ tilvækst, overhaler Sverige i perioden efter 1995.

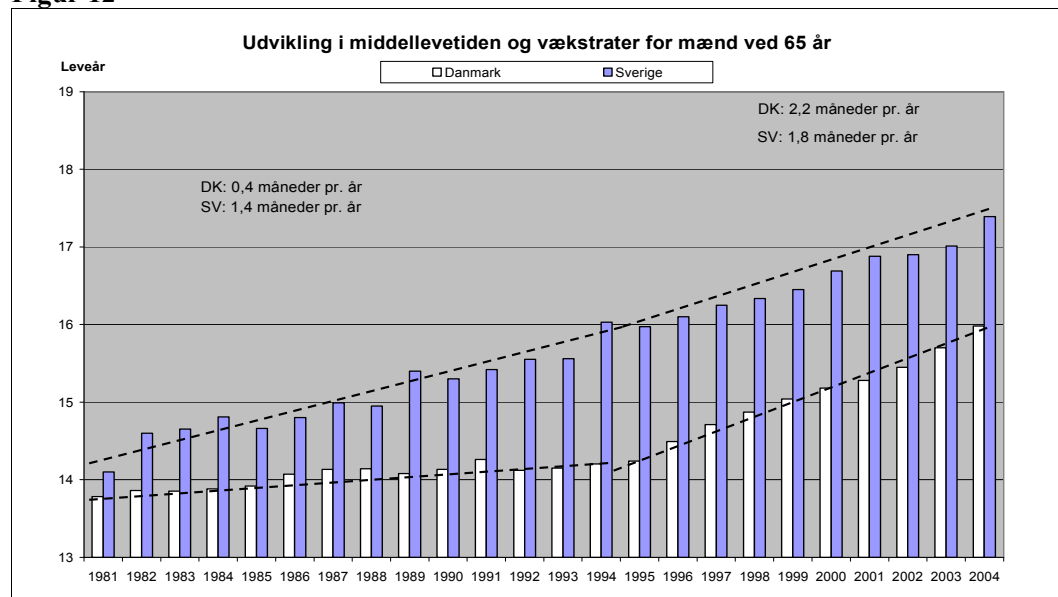
Figur 11

Kilde: Eurostat samt egne beregninger.

Hos mændene går billedet igen, dog noget mere udtalt for den sidste periode. Til trods for at tilvæksten i middellevetiden for 65-årige svenske mænd også tiltager efter 1995, er stigningen stadig større i middellevetiden for danske mænd (jf. Figur 12).

Figur 12

Kilde: Eurostat samt egne beregninger.

Kort beskrivelse af velfærdsforliget (efterlønsalder m.v.)

I velfærdsaftalen står beskrevet den mekanisme, hvorefter efterløns- og pensionsalderen kan hæves. **Velfærdsaftalen betyder allerede nu, at efterlønsalderen hæves fra 60 til 62 år i løbet af 2019 til 2022.** Pensionsalderen hæves ligeledes med 2 til 67 år. Aftalen er en politisk aftale af 20. juni 2006, hvor mekanismen er beskrevet.

Det vil kræve fremsættelse af et lovforslag og aktiv beslutning af Folketinget, hver gang efterlønsalderen skal ændres yderligere, som det er beskrevet i velfærdsaftalen.

I aftalen står beskrevet, at såfremt middellevetiden for 60-årige ikke stiger fra i dag, øges efterlønsalderen ikke udover det allerede besluttede, dvs. den vil være 62 år efter år 2022. I den politiske aftale er forliget bygget op omkring, at udviklingen i den forventede middellevetid for 60-årige bestemmer udviklingen i efterlønsalderen. **Princippet er, at man på længere sigt går på efterløn, når at den forventede tid på efterløn og pension svarer til 19 ½ år.** Efterlønsalderen justeres efter middellevetiden for 60-årige, så det lever op til hovedprincippet.

Pensionsalderen bliver sat, så følgende ligning opfyldes på **lang sigt**:⁶

(1)	Forventede levealder for 60-årige – 19 ½ år = Efterlønsalder
(2)	Forventede levealder for 60-årige – 14 ½ år = Pensionsalder

Velfærdsforliget betyder, at de fremtidige stigninger i middellevetiden for 60-årige **kan** blive omsat til en stigende alder for efterløn og pensionsalder.

I dag er middellevetiden for 60-årige ca. 19 ½ år for mænd og 23 år for kvinder. **Det vil sige et gennemsnit for mænd og kvinder på 21 ¼ år.** I forhold til 1995 er det en stigning på ca. 2 år. Ved at indregne de sidste 10 års levetidsforbedringer i velfærdsforliget øges efterløns- og pensionsalderen med 2 år i løbet af perioden 2018-2022. Mekanismen i formel (1) og (2) betyder, at de **fremtidige** ”gevinster” i middellevetiden for 60-årige på **lang sigt** medfører, at efterløns- og pensionsalderen kan sættes tilsvarende op.

Der er ingen øvre grænse for efterløn og pensionsalderen, men derimod kan efterlønsalderen ”kun” stige 1 år hvert femte år fra 2025. Princippet er, at det på langt

⁶ Selve teknikken i at hæve pensionsalderen henvises til side 20 i ”Aftale om fremtidens velstand og investeringer” af 20. juni 2006 udgivet af Finansministeriet.

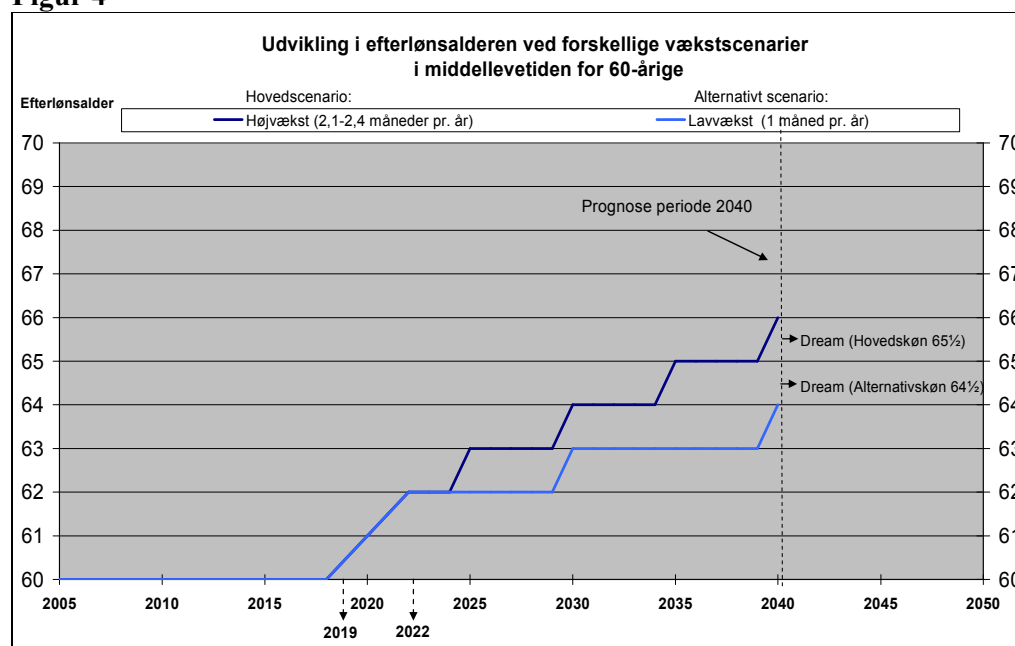
sigt forventes, at efterlønsalderen og pensionsalderen tilsammen udgør en ”rest-levetid” for danskeren på 19,5 år.

Det kan medføre, at såfremt væksten i levealderen fortsætter de næste mange år, får en gennemsnitlig dansker mere end 19,5 år på efterløn og pension, da efterlønsalderen kun kan stige 1 år hvert femte år fra 2025.

Indtil 2040 kan levetidsforbedringerne for 60-årige være steget 6-7 år (ATP og Økonomigruppens hovedskøn). DREAM skønner derimod kun 4 års levetidsforbedringer indtil 2040, men disse forbedringer kommer så passende tidligt, at de har nogenlunde samme effekt på efterlønsalderen i **2040**, som ATP og Økonomigruppens beregninger (jf. nedenfor).

I den efterfølgende **Figur 4** sammenlignes forventningerne til efterlønsalderen i 2040 på baggrund af et **højvækst-** og **lavvækst** scenario for levealderen i fremtiden. 2040 er valgt som sammenligningsgrundlag, da tidspunktet er yderst relevant for folk, som faktisk er på arbejdsmarkedet i dag (f.eks. en 25-årige håndværker i 2006).

Figur 4

Anm.: Egne beregninger. Bygger på forudsætningen, at der tages en aktivt politisk beslutning om at efterlønsalderen kan stige hvert femte år fra 2015 – med 10 års varsel – med maksimalt et år.

I Figur 4 ser man, hvordan ATPs og Økonomigruppens skøn med en konstant forbedring i levealderen på **2,1-2,4 mdr. pr. år (højvækst)** betyder, at efterlønsalderen **kan** stige til 66 år i 2040.

ATP og Økonomigruppen i Folketinget får nogenlunde samme efterlønsalder i 2040 som DREAM i sit hovedskøn (DREAMs skøn er ikke indtegnet i figuren).⁷ DREAM skønner dog 65 ½ år som efterlønsalder. Der er ikke foretaget beregninger af efterlønsalderen efter 2040.

Hovedkonklusionen er dog, at en 25-årig håndværker i 2006 vil få så stor gevinst i levetidsforbedringer, og at han/hun formentlig bør indrette sig på, at efterlønsalderen **kan være** steget til ca. 66 år i 2040. Dvs. håndværkeren først kan trække sig tilbage, når han/hun fylder 66 år, **hvis** håndværkeren har betalt til efterlønsordningen. **Ellers** kan håndværkeren først trække sig tilbage og blive pensionist som 71 årig (efterlønsalderen + 5 år).

Det skal understreges, at det vil kræve en fremsættelse af lovforslag og en aktiv beslutning i Folketinget, hver gang at aldersgrænsen for efterløn og pension hæves, som det er beskrevet i velfærdsforliget.

Hvad vil der ske hvis væksten i levealder ikke bliver som ATP, Økonomigruppen og DREAM forudser i deres hovedscenario?

Økonomigruppen har udarbejdet **et alternativt og mere pessimistisk lavvækst scenario**. Skønnet med lavere vækst er udregnet ved, at væksten estimeres som et gennemsnit af perioden 1980-2005, svarende til en vækst på **ca. 1 mdr. pr. år**. Al- ligevel vil efterlønsalderen stige til 64 år i 2040. DREAM har også et alternativt og lavere vækstrate for levealder, og her vil efterlønsalderen stige til 64 ½ år i 2040.

Hvis væksten i fremtiden falder delvis tilbage til et gennemsnit fra 1980-2005 vil det betyde, at efterlønsalderen ikke bliver 66 år, som hovedskønnene i **Figur 4** forudser. Derimod vokser efterlønsalderen ”kun” til 64 år i 2040. Det vil sige, at selv med lav vækst i levealderen vil efterlønsalderen og pensionsalderen i hvert fald stige 2 år yderligere og ende på 64 år i 2040 og pensionsalderen dermed være 69 år i et mere pessimistisk skøn over levetiden i fremtiden.

⁷ Se evt. besvarelse af spørgsmål S 7164 stillet af Ole Sohn (SF) den 15. september til finansministeren. Efterlønsalderen i 2040 er 65 ½ ifølge hovedprognosen. Dette skyldes, at DREAM har indbygget høj vækst i starten af perioden, som flader ud og bliver mindre end ATP og Økonomigruppens lineære fremskrivninger efter nogle år.